

Nap mint nap

1991. július 9.

Csip-csup dolgok, naphosszat Amival vagyok, beteg a szentem. Alszik, fölébred, elalszik megint.

A mezőgazdaság helyzete. (Ezzel a szóval erőfelé alighanem mindig a katasztrófa kifejezést helyettesítik. A kommunista köntőrfalazás után sohasem fogunk rászokni az egyenes beszédre.) Pedig mindig élt bennem a Franz Kafka-i elgondolás: ahogyan el tudta volna képzelni az életét Palesztinában, földet művelve, állatokat gondozva. Persze, már eleve tisztában azzal, hogy ebből sohasem lesz semmi. Azután W. H. Auden: „Ábrándjaim Dálnok Iskolájában a következő volna a tanmenet” — és felsorolja, mennyi verset kellene betéve tudni, milyen nyelven, és semmi irodalomkritika, legföljebb paródiáírás, azután milyen előadások hallgatása és milyen kollégiumok, például három az alábbiak közül: matematika, természetrajz, geológia, meteorológia, régészet; mitológia, szertartás; főzés. És végül: „Mind a hallgatónak gondoznia kellene egy háziállatot, és megművelnie egy veteményeskertet.”

Tehát ebbe az iskolába szerettem volna járni, hogy csakugyan dálnok lehessenek. Most mondjam azt, hogy nem engedtek, vagy a társadalmi körülményeim nem tették lehetővé?

Titokban végeztem tanulmányaimat. Volt idő, amikor a mezőgazdaságból szerettem volna élni. Ugyanez lett volna a vége, mint így, ahogyan ezt írom: ég és föld között lebegve, vagy csupán tartózkodva?

1991. július 10.

Egy adalék még **Eörsi István** 60. születésnapjához.

Többször is kifejtettem már magamban a reciprok műfordítás lehetetlenségét: az ember ugyanis vagy jobbkezes, vagy balkezes — és a nyelvekkel is ugyanez a helyzet: azt tudom jobban, amelyet elejétől fogva beszélek, amit később tanultam, az más marad. Egyetlen kísérletet tettem életemben: miután évekkal ezelőtt az Élet és Irodalom egy karácsonyi számában olvastam **Eörsi István** tréfás sírversét. (Itt számos költő megfogalmazta a tulajdon sírfeliratát, az egyik például így hangzik: „Itt nyugszik egy sörös vándor. / Kinek neve Weöres Sándor.”) De, íme, **Eörsi** meg a magam produkciója:

Itt nyugszik **Eörsi**.

Biztos?
A sirt ki őrszi?
Biztos!

Erši tu počiva.

Je li zbilja?
A grob ko čuva?
Milicija!

Hosszasan lehetne elmélkednem hogy mi van itt a helyén, és mi nincs, hol van hiba, és hol nincs. Fordításelmélettel azonban — szerencsére — nem foglalkozom. Sava Babičtyal is közöltem egy ízben: A fordítást csinálni kell, s aközben nincs idő elmélkedésre. — A maga módján az is alkotás, olyan, amilyen: fordítója válogatja.

Délután keleti irányból sötét fellegek, ripszropszra bőséges nyári zápor: miközben délnyugat felől töretlen napsütés. (Amelyik keletről jön, az nem jó eső, mert sós tengerről jön — mondták ifjúkoromban az öreg napszámosok.) A tizedik emeletről nézve, háttal a napsütésnek, úgy 300—400 méternyire, mondjuk, az ötödik emelet magasságában megjelenik a szivárvány. Sohasem voltam még a szivárvány íve fölött. Földről nézni a szivárványra! Ezt is megértem...

1991. július 11.

Az Október 23-a sugárút és a mostani Dr. Salvador Allende utca (a leendő I. Péter király sugárút) kereszteződése fölött végre megközelítették szokásos számbeliségüket a molnár- és sárlósfecskék. Május folyamán eléggé kedvezőtlen volt rájuk nézve az időjárás, csak itt-ott mutatkozott közülük egy-egy, már-már azt gondoltam, végleg oda a populáció. De úgy tűnik, időközben kitétek magukért. Még csak ki sem merítettek minden költési időszakot. Tizenhetedik éve van róluk tudomásom. Tavasszal mindig szinte a nulláról kezdik, és szeptemberig tetemesen földuzzad az állományuk. És lakják a levegőt.

Egy fél mondat reggeli szórakoztató olvasmányomból: „... hogy itt vagyunk, benne vagyunk, de nem tudjuk; hogy hol és miben.” Bizonyára utólag fogunk tájékozódni, vagy majd tájékoztatnak bennünket, de lehet, hogy szólni sem lesz szabad róla. Eddig is ez volt a helyzet: párbeszéd helyett szóbeszéd. És az újonnan fölépült hit-hogy Isten futólépcsőben közeledik segíteni.

Dr. Mihajlo Marković akadémikus: „Lehet tárgyalni a lakosságcsereéről...” Hogy ez valóban csere lenne, vagy az első világháború utánról ismert optálás? A bácskai dobroljác falvakban megjelentek a magyarországi optált szerbek: Munkácsiek (utóbb Munkačevićék), Szekeresék, sőt, egy névre még jól emlékszem gyermekkoromból: Optált Imre vagy Imro. Áttelepülés vagy áttelepítés? És még pár évvel ezelőtt is a bácskai szállásokra álmodtam magam, ahonnan származom, pedig ki sem mozdultam a Bácskából. Újabban egyáltalán nem álmodom. Ez — úgy tűnik — ezzel jár. Még hogy lakosságcsere! És a csere alanyait ki fogja megkérdezni?

1991. július 12.

A napokban tűz alá vették Kórogy szalvóniai magyar falut, amely a maradék magyarok nyelvjárásáról ismert. Meg Szentlászlót is. Dositej Obradović A kakasok és a fűj című tanító meséje (két évvel ezelőtt fordítottam egy Dositej-válogatást az „ifjúság számára”). Vagy itt inkább valami átváltozásról volna szó?

12.43-kor enyhe földrengés, idefönn érezni lehetett.

Délben egy munkás az életkörülményeit kezdi ecsetelni, irigylésre méltó módon beállítva ebben a hőségben. De ha egyszer társaságigénye van az embernek, **Szakadatlanul ki vagyok** szolgáltatva

ezeknek a társaságkedvelőknek. Amikor megün, otthagya. Megy az önkiszolgálóba — mondja. Vitába keveredik a testes kertészasszonyokkal, akik a park utca felőli ágyásait kapálják, mintegy Hans Carl Artmann művének betetőzéseként. Azután mégsem az önkiszolgálóba megy, befordul a temetőbe, egy síremlék szélére telepszik. Ott legálább hűvös van, vitathatatlanul közel az árnyékvilág határa: csak fagyos örök világosság.

A déli földrengés epicentruma Temesvár környékén volt. Nagyobb erejű rengésnek mondják, de senki sem halt meg. Végül néhányan mégis. Amióta itt lakunk, a határozottabb földrengéseket rendre megérezzük; a katasztrófális bukarestinek eddig még nem volt párja.

A Magyarok Hazájukért... Egyesület a VMDK céljairól. Valamennyi megnyilatkozásuk túlzottan nagy teret kap, és ez szinte semlegesíti is. Működésük pedig a VMDK áztatásában merül ki. Tulajdonképpen a VMDK propagandistái: akaratlanul fölfedezték a hazai politikai életben az ellenreklámot. Csukás István mondta el annak idején egy-két ilyen tévéreklám-ötletét.

Este tíz előtt nyugat felől nedves frontbetörés, országos eső ígér.

Tönkrement az Avala Film forgalmazó és -forgalmazó vállalat. Oda a régi idők mozija! Még a keskeny vászonra vetített filmek idejéből, amikor a mozi csakugyan esemény volt.

1991. július 13.

Semmi az országos esőből, dél tájban Péterrévén 34 °C, majd csak hazafelé látjuk, hogy Földvár és Temezin között volt kiadós eső. Arat a nép. — Jó a termés? — Kérdem hazafelé készülődve a traktorról épp leszálló Bovánovics Károlytól.

— Elég jó — mondja. Akkor biztosan nagyon jó.

Kedvenc bébink vidéken Páll Annamária. Most már 7 kilós, kedvtelve méregetik egymást Amival.

Falusi gazdasági udvar, magán viseli a mezőgazdaság főntebb már említett „helyzetének” jegeit. Nagy gépek és melléjük csak aprójószág. Kecskék, jópofa szakállal. A gidák, akár az ördögök, csupán fehérek. Azt az egyet szeretném csak tudni, mikor disszidált innen a lelkem.

Napközben Molnár István budapesti nyugalmazott napközis tanárral. A háború alatt a becsei Bocskai fociklub gólszáka volt. Kiterjedt ismeretése van az újvidéki nyugalmazott újságírók körében. Sokakat ismert azok közül is, akik már meghaltak. Különbön Sinkovits Imre szomszédja a II. kerületben. Látogatnánk meg, ha arrafelé járunk. Mi sem természetesebb. Sokan járnak hozzá bácskai magyarok és szerbek. Egykori vezető vajdasági magyar politikus nevét említi: — Diákkorunkban együtt ministráltunk! — Érdekes, a nemrég vezető vajdasági magyar politikusok jó része valaha ott rázta a csengettyűt az oltár előtt, ha nem éppen református volt. Végül is nyilvánvaló, hogy a kommunizmus számukra csak üzletet jelentett, amelynek mára kimondhatatlanul több nyomorultja lett, mint a „tőke nemzetközi összeküvésének”. Szocialista diktatúra kellett ahhoz, hogy tehetségtelenségüket a kellő eréllyel érvényesíteni tudják.

1991. július 14.

Dél előtt jártuk a várost — alighanem ez a kánikula, ahogy elurulta a levegőt — tulajdonképpen nem is emlékszem rá, merrefelé fordultunk meg: jó lett volna itt kezdettől fogva így vonulni keresztül, hogy minden lepergjen rólam. No, majd ezt követően, ha még nem késő.

Délután Kamenicán, Klemméknel — ott jó helyen voltam.

Este tízkor szélvihar, a levegő tele elektromossággal, villózik az égbolt. Erre mondják vidéken: Jön az idő!

H. M. Enzensberger fiatalkori versében a nyári zivatar távoli villámlásai ágyúk torkolattüzére emlékeztetnek, s mellé az ézengés moraja... Szóval, így is föl lehetne fogni. Avagy szükségünk lesz-e nekünk még valaha is költői beszédre? Kötve hiszem — majd néha legföljebb verseket olvasunk, már akinek nem lesznek túlságosan is farsztóak. Ez itt a helyzet. Vagy ha az egylőre még olvasók találnak maguknak megfelelő költeményt.

Fél tizenegy után elkezd egy kicsit esni, nem nagyon. Később már jobban: ez majd lehűti egy kissé a forró falú házunk.

1991. július 15.

Az MTI-Press pályázati meghívása: vegyek részt a szerkesztőség 1991. évi tárcapályázatán.

Nem is tudom, mit tegyek. A rövid műfaj pályázatokon sohasem volt szerencsém. Vagy 15 éve nem is pályáztam effajta kategóriában. A regény lett a komoly és többé-kevésbé egyedül elviselhető műfaj a számomra. Pedig talán úgy 1975-ben arról volt szó, hogy tárcairó lesz az újságnál. Aztán ezt valahogy visszaszívták — hanem legyen én fordító: az (akkor) menős dolog (volt). Alapjában véve költsézetlen kiképzett műfordító voltam, aki órákig eltűnőül egy szónál vagy kifejezésnél. Szerencsétlen helyzet, de akkor kifutónak is elmentem volna, akárcsak most. Előtte egy éven át rendszeresen írtam tárcákat, néha tízesével. Mostanában jelentek meg könyv alakban. Számomra ez már se nem oszt, se nem szoroz. „Most már elég a hülye alakjaiból” — olvastam az egyetlen kritikában, amelyet a könyvről írtak.

Komoly kérdés az, mi lesz, ha a politikai helyzet folytán netán áram nélkül maradnánk. Akkor nem lenne víz, nem járna a rozoga fölönk, a városrészeknek nincs artézi kútja, de más-milyen sem, és különben is: ki látott már olyat, hogy vizet hordani a tizedik emeletre! Inkább már akkor a tengerbe! **BRASNYÓ István**